

Кубасенко А. В.

*доцент кафедри організації судових,
правоохоронних органів та адвокатури
Національного університету «Одеська юридична академія»,
кандидат юридичних наук, доцент, адвокат*

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА АДВОКАТУРИ: ПЕРЕВАГИ І МОЖЛИВІ НЕДОЛІКИ

Сучасне суспільство проходить епоху глобальної цифровізації, дане явище з кожним роком удосконалюється, від чого і проникає у всі сфери життя не тільки людей, а й держави, здійснюючи вплив на діяльність професійних співтовариств, і навіть перетворюючи державні інститути. Така модернізація дозволяє перейти юриспруденції на новий рівень, підвищуючи свою ефективність. Разом з тим, не можна забувати, що право є явищем консервативним, а тому цифрові технології впроваджуються в юриспруденцію менш стрімко, а частка існуючих юридичних онлайн-послуг не перевищує і 5% від загальної кількості онлайн-послуг.

Адвокатура один із найважливіших інститутів громадянського суспільства. Цей інститут створено з метою забезпечення громадянам конституційного права на отримання кваліфікованої правничої допомоги. У зв'язку з чим виникає необхідність глибокого вивчення наслідків цифровізації адвокатської діяльності, оскільки при виникненні проблем через впровадження в цю галузь цифрових технологій може відбутися суттєве погіршення якості послуг та як наслідок знизитися довіра громадян до цього інституту.

Сьогодні можна виділити три рівні впровадження цифрових технологій у практику діяльності адвокатів:

по-перше, автоматизація адвокатської діяльності, що означає створення IT-сервісів, які дозволять автоматизувати процеси надання кваліфікованої правничої допомоги (тобто за допомогою таких сервісів якоюсь мірою полегшиться адвокатська діяльність, а громадянам, яким необхідна юридична консультація, вона стане доступнішою, адже дана технологія спрямована на створення довідково-інформаційних правових систем, юридичних ботів, систем для аналізу судової практики тощо);

по-друге, відбувається інформатизація адвокатської діяльності, що передбачає побудову та розвиток телекомунікаційної інфраструктури та інформаційного середовища для супроводу процесів, що забезпечують організацію адвокатської діяльності у реалізації повноважень;

по-третє, інформатизація діяльності органів адвокатського самоврядування, а також органів НААУ, що означає побудову та розвиток інфраструктури для найбільш спрощеної роботи.

Планування та реалізацію професійних та корпоративних процесів

адвокатури, які підлягають цифровій трансформації, слід здійснювати з урахуванням реалій та перспектив подальшого розвитку інформаційних технологій (information technology, IT), включаючи застосування штучного інтелекту (artificial intelligence, AI). Йдеться про вже продукovanі і пропоновані галуззю legal tech сервіси з можливостями прикладного AI, що називається ще вузьким, слабким (applied, narrow, weak), здатним вирішувати якусь конкретну або кілька подібних завдань інтелектуальної властивості. У передбачуваний перспективі це повинні бути IT-продукти з потенціалом універсального AI, що визначається як сильний (strong, artificial general intelligence, AGI), який може вирішувати фактично будь-які завдання, що відносяться до категорії інтелектуальних [1, с. 263].

Цифрова трансформація адвокатської діяльності та адвокатури передбачає пошук, відбір, вироблення підходів, які забезпечують формування даних про об'єкти, зв'язки та процеси реального (аналогового) світу, що належать до відповідної предметної галузі, у віртуальний (цифровий) формат. Тому дуже важливо, щоб опис властивостей об'єктів, зв'язків і процесів, які підлягають цифровізації, було машиночитаним (machinereadable), а «доцифровий» (аналоговий) образ укладався в парадигму IT для подальшого перетворення цього образу в цифрову форму.

Цифрову трансформацію (digital transformation) адвокатської діяльності та адвокатури можна представити як політику та процеси, які включають інформатизацію (informatization), цифровізацію (digitalization) та автоматизацію (automation) певних бізнес-процесів (business processes) та функцій (function), пов'язаних з безпосереднім здійсненням адвокатської діяльності, функціонуванням адвокатської корпорації (включаючи керування нею), і дозволяють забезпечити якісно новий рівень реалізації основного (надання кваліфікованої правничої допомоги) та забезпечуючих (управління організаціями та органами адвокатської корпорації та ін.) корпоративних бізнес-процесів та функцій.

Перевагами цифрової трансформації адвокатської діяльності та адвокатури є: зниження тимчасового навантаження адвокатів; спрощені процедури подання запитів та судової документації; зниження фінансових витрат як для адвоката, так і для довірителя (у випадках онлайн-консультування та ін.).

Також важливо відзначити, що крім переваг введення цифрових технологій у сферу адвокатури та адвокатської діяльності можуть виникнути і деякі проблеми.

Так, одним із можливих недоліків цифрової трансформації адвокатури та адвокатської діяльності є забезпечення адвокатської таємниці. Обов'язком кожного адвоката при провадженні адвокатської діяльності є заборона надання третім особам інформації, одержаної від довірителя. У процесі цифровізації адвокатури на інститут адвокатської таємниці здійснюється негативний вплив. Пояснюється це тим, що останнім часом широкого

поширення набули комп'ютерні кримінальні правопорушення. Інформація, яка є адвокатською таємницею, може стати доступною третім особам кількома способами.

Першим способом є ненавмисні дії адвоката чи довірителя. Наприклад, припустившись помилки на адресу електронної пошти, адвокат може направити відомості, що становлять адвокатську таємницю, третій особі.

Другий спосіб – навмисний, різного роду кібератаки. Прикладом такого способу можуть бути випадки, коли треті особи зламують електронну пошту адвоката з метою отримання тих чи інших відомостей, що є адвокатською таємницею.

З метою вирішення цієї проблеми вважаємо, що під час процесу надсилання відомостей адвокатом через мережу – Інтернет йому необхідно здійснювати додаткові дії із шифрування інформації, які містять адвокатську таємницю. Також доцільним було на постійній основі інформувати адвокатів про нові способи комп'ютерних кримінальних правопорушень.

Слушною в цьому контексті є думка В. В. Заборовського, який вважає, що забезпечення належного рівня інформаційної безпеки адвокатської діяльності залежить, по-перше, від якості правового регулювання (зокрема, від рівня забезпечення адвокатської діяльності та її реалізації на практиці) та, по-друге, від обліку самим адвокатом можливих загроз безпеці його інформаційної діяльності (від адвоката потрібно більше активних дій щодо забезпечення конфіденційності процесу отримання, обробки, зберігання та передачі інформації різного роду, яка використовується в його професійній діяльності) [2, с.137].

Ще одним способом вирішення цієї проблеми може стати проведення різних курсів, консультацій, щодо різних питань інформаційних технологій, що розвиваються у сфері адвокатури та адвокатської діяльності.

Наступним можливим недоліком цифрової трансформації адвокатури та адвокатської діяльності є відсутність належного рівня комунікації у адвоката за допомогою інформаційних технологій. Ця проблема пояснюється тим, що спілкування адвокатів з довірителем та іншими особами через цифрові технології явно відрізняється від особистого спілкування. Онлайн комунікація не дозволяє адвокату провести оцінку емоційного стану співрозмовника. Таке спілкування дозволяє давати помилкові свідчення, приховувати справжні наміри. Як наслідок, це призводить до зниження рівня довіри між адвокатом та клієнтом, що надалі призводить до зниження рівня професійної взаємодії. Ця проблема може бути вирішена за допомогою проходження різних курсів психологічної спрямованості.

Отже, цифровізація адвокатури є неминучим явищем в епоху ХХІ століття. Пандемія коронавірусної інфекції та введення в Україні воєнного стану показали, що інформаційні системи в галузі адвокатури та всієї судової системи мають активно розвиватися. Впровадження цифровізації в інститут адвокатури має низку переваг та недоліків. Цифрова трансформація

адвокатської діяльності та адвокатури не є самоціллю. Ключовим є питання якості кваліфікованої правничої допомоги.

Список використаної літератури:

1. Іваницький С. О. Адвокатура України: актуальні питання реформування. *Право України*. 2018. № 12. С. 260-273.
2. Заборовський В. В. Інформаційні технології та інформаційна безпека адвокатської діяльності. *Юридичний вісник ДДУ*. 2021. № 1. Т. 37. С. 131-139.